

CZU 343.133.3

PUNEREA SUB ÎNVINUIRE ÎN PROCESUL PENAL: TEMEIURILE, CONDIȚIILE, PROCEDURA ȘI IMPORTANȚA.

Vasile ZAMFIR,

doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Jurist, Spitalul Județean de Urgență Slobozia, Județul Ialomița, România.

Grigore BÎNZARI,

doctorand, USPEE „Constantin Stere” din Moldova, Șef al Secției Urmărire Penală a Inspectoratului de Poliție Sângerei

REZUMAT

Învinuirea în procesul penal reprezintă o instituție juridico-penală complexă, având drept scop tragerea la răspundere penală a celui care a săvârșit o infracțiune, determinând întregul mers al procesului penal. Învinuirea reprezintă o componentă obligatorie a justiției în cauzele penale, fără de care nu poate exista nu doar funcția apărării, ci și însăși justiția. Pentru a putea defini „învinuirea”, trebuie de avut în vedere următoarele aspecte: în momentul încălcării unei norme de drept substanțial, prin săvârșirea unei fapte, care conform legii constituie infracțiune, ia naștere raportul de drept penal, creându-se cadrul necesar inițierii unui proces penal, impunându-se tragerea la răspundere penală a celor ce se fac vinovați de comiterea unor asemenea fapte. Se valorifică, astfel, în numele statului și al societății, dreptul de pedeapsă (*jus puniendi*) al acestuia.

Cuvinte cheie: învinuire, punere sub învinuire, urmărire penală, probe, proces penal, învinuit, ordonanță, organ de urmărire penală, procuror, apărător, asistență juridică, funcție procesual-penală.

BRINGING CHARGES IN CRIMINAL PROCEDURE: GROUNDS, CONDITIONS, PROCEDURE AND IMPORTANCE

Vasile ZAMFIR,

PhD student, Free International University of Moldova, Lawyer, County Emergency Hospital, Slobozia, Ialomita County, Romania.

Grigore BÎNZARI,

PhD student, University of European Political and Economic Studies „Constantin Stere” of Moldova, Head of the Criminal Prosecution Department, Sangerei Police Inspectorate

SUMMARY

The prosecution in the criminal trial is a complex criminal and juridical institution having the purpose of prosecuting the perpetrator, and determining the whole process of the criminal trial. The prosecution is a mandatory component of justice in criminal cases, without which not only the function of defence, but also the justice itself cannot exist. In order to be able to define “the prosecution” the following aspects must be taken into account: when a substantive rule of law is violated by committing an act which, according to law, constitutes a criminal offense, the criminal law report is created, bringing the framework for the initiation of a criminal trial, imposing criminal liability on those guilty of committing such acts. Thus, the right of punishment (*jus puniendi*) of the latter is used in the name of the state and society.

Key words: prosecution, accusation, criminal prosecution, evidence, criminal trial, defendant, ordinance, criminal prosecution authority, prosecutor, defender, legal assistance, criminal procedure function

Introducere. Până în prezent aspectele teoretico-practice ale instituției învinuirii în cadrul urmăririi penale, cu unele excepții, au fost reflectate în special prin prisma legislației și practicii procesual-penale naționale. Din aceste considerente, cercetarea complexă a problemelor instituției învinuirii în procesul penal, în special, în faza de urmărire penală, capătă o importanță teoretico-practică majoră. Anume acestor probleme fundamentale este dedicat studiul, în cadrul căruia sugestiile teoretice și recomandările practice privind aplicarea normelor procesual-penale, propunerile de modificare a legislației procesual-penale sunt îndreptate spre optimizarea activităților în domeniu și

fortificarea garanțiilor procesuale ale persoanelor atrase în orbita procesului penal.

Materiale și metode aplicate. În procesul elaborării acestui articol a fost studiat și utilizat cadrul normativ ce reglementează activitatea organelor de urmărire penală pe segmentul punerii sub învinuire în procesul penal, dar și lucrări din doctrina națională și cea de peste hotare, referitoare la această instituție. De asemenea, în cadrul studiului întreprins au fost aplicate mai multe metode de cercetare științifică, la acestea referindu-se următoarele: metoda analizei comparative, metoda logică, metoda sistemică, metoda gramaticală etc.

Rezultate și discuții: În lucrările dedicate actului de punere sub învinuire arareori este evidențiată definiția acestei noțiuni, marea majoritate a autorilor afirmând că punerea sub învinuire este similară cu înaintarea acuzării [24, p. 12]. Analiza altor surse doctrinare ne permite să afirmăm că noțiunea „punerea sub învinuire” conține mai multe sensuri semantice, ele deosebindu-se în dependență de criteriul generic folosit în cadrul definiției.

Prima abordare folosește, în calitate de criteriu generic, cumului normelor juridice. Aici, punerea sub învinuire este determinată ca fiind instituția juridică procesual-penală, ale cărei norme reglementează ordinea luării hotărârii

privind punerea sub învinuire, înaintarea acuzării, audierea învinuitului, schimbarea și completarea acuzării. În cazul dat, autoarea R. G. Serdecinaia subînțelege, prin instituția punerii sub învinuire totalitatea normelor juridice legate reciproc, care reglementează ordinea luării hotărârii privind punerea sub învinuire, citarea celui vinovat, participarea apărătorului, înaintarea acuzării, explicarea drepturilor învinuitului, audierea învinuitului, schimbarea și completarea acuzării [22, p. 21].

A doua poziție pe segmentul determinării noțiunii „punerea sub învinuire” folosește, în calitate de criteriu generic, o anumită etapă din sistemul urmăririi penale, constituită din cumulul acțiunilor procesuale organizaționale. Acest cumul, de obicei, înglobează în sine în calitate de elemente obligatorii emiterea hotărârii corespunzătoare, înaintarea acuzării și audierea învinuitului [20, p. 367; 17, p. 55]. Interpretarea vizată este destul de răspândită în literatura de specialitate [18, p. 179; 23, p. 404]. Totodată, unii specialiști includ aici doar o singură acțiune – darea unei ordonanțe speciale. Astfel, autorul R. H. Iacupov determină punerea sub învinuire ca fiind „acțiunea procesuală a organelor de urmărire penală, ce se exprimă în darea unei ordonanțe corespunzătoare privind atragerea persoanei la răspundere penală [33, p. 263]”.

A treia opinie se reflectă la utilizarea în calitate de criteriu generic a unei anumite categorii de hotărâri procesuale. Astfel, de exemplu, cercetătoarea A. F. Cuțova afirmă că punerea sub învinuire constă în darea ordonanței de punere sub învinuire în cazul prezenței probelor suficiente. Adică, în viziunea ei, aceasta ar fi, în primul rând, o hotărâre autoritară de moment [16, p. 255].

În opinia noastră, toate aceste trei opinii au dreptul la existență. În continuare, pentru a ne clarifica în privința esenței punerii sub învinuire, vom trece în revistă anumite opinii și păreri ale savanților-doctrinari din domeniu. Astfel, autorul Iu. V. Franțiferov, de exemplu, menționează că „punerea sub învinuire reprezintă o acțiune procesuală complexă, realizată de către organul de urmărire penală în condițiile prezenței probelor suficiente, care confirmă atribuția persoanei la comiterea infracțiunii [29, p. 17]”. În marea parte a propriilor publicații, o parte considerabilă a cercetătorilor acceptă poziția expusă de notoriul savant M. S. Strogovici, care susținea că „esența punerii sub învinuire constă în faptul că dacă în

cadrul cauzei penale sunt administrate probe suficiente că infracțiunea a fost comisă de o persoană concretă, apoi în baza acestor probe persoana este pusă sub învinuire [25, p. 80]”. Opinii similare întâlnim și în lucrările altor autori.

În viziunea lui N. A. Gromov, esența punerii sub învinuire constă în prezența probelor administrate în cauza penală referitoare la faptul că infracțiunea a fost comisă de o persoană concretă și în temeiul informațiilor despre anumite fapte, aceasta este pusă sub învinuire [7, p. 315]. Esența acestei noțiuni „este determinată de destinația și locul ei în cadrul procesului penal – și anume de soluționarea chestiunii referitoare la punerea sub învinuire a persoanei și de perfectarea ordonanței în acest sens” – declară autorul A. P. Râjacov [20, p. 367].

Pentru toate aceste definiții sunt caracteristice anumite neclarități, și anume: în conținutul lor are loc recunoașterea noțiunii și temeiurilor punerii sub învinuire ca fiind identice. În continuare, vom mai examina anumite noțiuni ale acestei instituții, propuse în literatura de specialitate. Astfel, A. A. Orlova, consideră că punerea sub învinuire reprezintă una dintre etapele de bază ale fazei de urmărire penală, cumulul acțiunilor persoanei cu funcție de răspundere special împuternicite, orientate spre descoperirea infracțiunii, legate nemijlocit de luarea hotărârii privind atragerea persoanei la răspundere penală, adoptate în temeiul și în strictă conformitate cu legea [18, p. 179]. „Punerea sub învinuire – scrie autoarea S. P. Serebrova – este activitatea, reglementată de lege, a persoanei în gestiunea căreia se află cauza penală referitoare la efectuarea unui cumul de acțiuni care se succed într-o ordine strictă și care se referă la constatarea comiterii infracțiunii de către o anumită persoană [23, p. 404]”.

Cercetătoarea V. Ș. Harcicova examinează punerea sub învinuire ca fiind etapa formării, constituirii învinuirii la faza urmării penale. Autoarea vede esența punerii sub învinuire în faptul că aceasta ar reprezenta un salt calitativ în calea formării învinuirii, când ea, de la simpla confirmare referitoare la prezența faptului infracțiunii balansează spre afirmația certă a vinovăției unei persoane concrete în comiterea infracțiunii [30, p. 68]. Însă, autoarea vizată identifică urmărirea penală cu învinuirea inițială. În realitate, această poziție duce la recunoașterea urmăririi penale, ca activitate și funcție care în-

cepe odată cu pornirea procesului penal, ca fiind identică cu tezele privind vinovăția unor persoane concrete sub forma bănuielii sau a învinuirii. Totodată, este incorect să oferim caracter egalitar bănuielii și învinuirii. Între acestea există deosebiri esențiale sub aspectul conținutului, temeiurilor, momentului apariției și al consecințelor juridice [17, p. 59].

În viziunea cercetătoarei L. M. Carneeva, esența punerii sub învinuire se reflectă în faptul că, după luarea hotărârii corespunzătoare, pentru prima dată, din numele organului de stat, unul dintre subiecții procesului penal este recunoscută ca persoană care a comis infracțiunea, neavând însă, statut de subiect, recunoscut ca vinovat de către stat [12, p. 6]. Mai precis în acest sens este autorul A. I. Trusov, care identifică punerea sub învinuire ca fiind „determinarea prealabilă a conținutului litigiului juridico-penal dintre stat, în persoana organelor care-l reprezintă și cetățean (învinuit) în privința dreptului statului de a-l atrage pe acesta din urmă la răspundere penală [27, p. 230]”.

În opinia noastră, esența acestei noțiuni este expusă cel mai reușit în definiția dată de autorul Oborin D. E., cu următorul conținut: „punerea sub învinuire reprezintă înaintarea învinuirii inițiale, adică a afirmației oficiale primare a organului de urmărire penală, referitoare la dovedirea comiterii de către o persoană concretă a faptei, interzise de legea penală”. Într-adevăr, menționează același autor, înaintarea învinuirii inițiale reprezintă etapa centrală a fazei de urmărire penală, în cadrul ei având loc perfectarea litigiului juridico-penal apărut între partea învinuirii și partea apărării [17, p. 60-61].

În varianta sa finală, esența punerii sub învinuire constă în înaintarea învinuirii inițiale, primare, adică a primei afirmații oficiale a organului de urmărire penală în privința dovedirii comiterii de către o persoană concretă a faptei, interzise de legea penală. Punerea sub învinuire trebuie deosebită, în primul rând, de acțiunile procesuale care marchează și scot în evidență apariția bănuielii privind comiterea infracțiunii, ele având caracter pregătitor în privința formării învinuirii, cum ar fi, de exemplu, pornirea urmăririi penale în privința unei persoane concrete. În al doilea rând, punerea sub învinuire trebuie delimitată de funcția de urmărire penală și de cea a învinuirii, ele reprezentând activitatea generală pe segmentul pregătirii și susținerii învinuirii. Și în sfârșit, în cel

de-al treilea rând, punerea sub învinuire nu trebuie confundată cu formarea învinuirii finale – întocmirea rechizitoriului (actul de învinuire). Învinuirea inițială (primară) poate coincide, uneori, cu învinuirea finală, în cazurile când punerea sub învinuire este lipsă în calitate de instituție procesual-penală separată. Aceasta poate avea loc în cazul primirii cererii părții vătămate în cauzele de acuzare privată[17, p. 61-62].

În doctrina dreptului procesual-penal sunt purtate discuții aprinse și referitor la conținutul noțiunii de punere sub învinuire. După cum am menționat anterior, anumiți autori (R. H. Iacupov, A. F. Cuțova) prin punerea sub învinuire subînțeleg două elemente: luarea hotărârii corespunzătoare și reflectarea ei în actul procesual penal determinat prin lege. Aceasta poziție este, însă, fundamentată pe o interpretare restrictivă[16; 33]. Și în opinia autorului V. M. Covaliov, în conținutul noțiunii „punerea sub învinuire”, pot fi incluse următoarele elemente: adoptarea unei hotărâri corespunzătoare și reflectarea ei în actul procesual determinat de lege. Ulterioara citare a învinuitului și înaintarea acuzării, audierea învinuitului, suspendarea lui din funcție, în cazurile prevăzute de lege, reprezintă consecințele juridice ale actului de punere sub învinuire. Adică, în opinia acestui savant, citarea învinuitului și înaintarea acuzării, audierea acestuia și suspendarea lui din funcție, deși sunt strâns legate de punerea sub învinuire, totuși nu se încadrează în conținutul acesteia din urmă, deoarece momentul realizării lor nu coincide cu momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire[13, p. 58-68].

Nefiind de acord cu poziția acestui savant, aderăm la părerile altui grup de autori, care deși tratează punerea sub învinuire în sens larg (în calitate de cumul de acțiuni și instituție a dreptului procesual penal), nu manifestă unanimitate pe acest segment. Academicianul M. S. Strogovici, de exemplu, era de părerea că punerea sub învinuire, din punct de vedere al conținutului ei, constă din: 1) darea ordonanței cu privire la atragerea persoanei la răspundere penală în calitate de învinuit; 2) înaintarea acuzării învinuitului[26, p. 86]. Profesorul C. A. Șeifer, la rândul său, consideră că punerea sub învinuire constă din punerea sub învinuire la propriu și din explicarea dreptului învinuitului[31, p. 39], iar savantul S. P. Efimicev mai atribuie aici și audierea învinuitului[10, p. 16]. În viziunea autorului A. I. Trusov, acest act include: 1) darea ordonanței pri-

vind punerea sub învinuire; 2) înaintarea acuzării; 3) explicarea și asigurarea drepturilor învinuitului; 4) prima audiere a învinuitului[27, p. 230]. Studiind acest subiect, savanta R. G. Serdecinaia a ajuns la concluzia că instituția punerii sub învinuire înglobează șapte componente: 1) darea ordonanței privind punerea sub învinuire; 2) citarea învinuitului; 3) participarea apărătorului; 4) înaintarea acuzării; 5) explicarea drepturilor învinuitului; 6) audierea învinuitului; 7) schimbarea și completarea învinuirii. Autoarea vizată este de părerea că invitarea și numirea avocatului, participarea obligatorie a acestuia, drepturile și obligațiile lui, se înscriu, indiscutabil, în componența instituției punerii sub învinuire[22, p. 19]. În același timp, autorul Oborin D. E. nu este de acord cu aceasta interpretare a conținutului punerii sub învinuire, considerând-o ca fiind prea largă. Cel mai întemeiat se prezintă a fi, în opinia acestui cercetător, punctul de vedere conform căruia în conținutul punerii sub învinuire sunt incluse: 1) darea ordonanței respective; 2) înaintarea acuzării (care include și explicarea drepturilor învinuitului); 3) audierea învinuitului; 4) schimbarea și completarea învinuirii anterior înaintate[17, p. 63-64]. Această poziție este susținută și de către noi, deoarece corespunde prevederilor capitolului V al Titlului I din partea specială a CPP al RM.

Examinând noțiunea și conținutul punerii sub învinuire, este necesar să trecem în revistă și *importanța procesuală* a acesteia. Profesorul V. P. Bojiev determină sensul juridic și importanța punerii sub învinuire în baza următoarelor puncte de reper: 1) apariția învinuitului în cauza penală în calitate de subiect procesual în a cărei privință este efectuată urmărirea penală; 2) apariția unui raport juridic procesual-penal între organul de urmărire penală și învinuit la faza urmăririi penale; 3) constatarea existenței unui raport juridico-penal de către organul de urmărire penală; 4) înștiințarea persoanei despre eventuala răspundere penală[6, p. 56-57].

Importanța procesuală multilaterală și variată a punerii persoanei sub învinuire este determinată de esența ei - de formularea învinuirii inițiale. Aici pot fi evidențiate următoarele trei aspecte de bază. În primul rând, învinuirea inițială determină limitele de mai departe ale procesului care se desfășoară în privința persoanelor atrase la răspundere și doar referitor la infracțiunile pentru care ele sunt puse sub învinuire. În al doilea rând, formularea învinuirii primare

presupune apariția în cauza penală a învinuitului în calitate de participant la proces, precum și începerea activității de apărare de la învinuire. Până la acest moment apărarea exista într-o formă redusă, deoarece era înfăptuită împotriva bănuielii. Deja în continuare, în cadrul procesului penal sunt create condiții reale pentru materializarea prevederilor contradictorialității, învinuitul obținând posibilitatea de a influența, în limitele legii, asupra formării de mai departe a învinuirii[32, p. 4-5]. În al treilea rând, înaintarea învinuirii primare (inițiale) creează premise juridice pentru aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală în privința învinuitului[17, p. 65-66].

În literatura de specialitate sunt evidențiate, uneori, anumite aspecte suplimentare ale importanței punerii persoanei sub învinuire. Astfel, V. M. Covaliov vorbește despre importanța actului de punere sub învinuire pentru stabilirea adevărului în cauza penală[13, p. 58-68], iar R. G. Serdecinaia completează importanța punerii sub învinuire cu afirmația că ea atrage după sine obligațiunea organului de urmărire penală de a asigura realizarea drepturilor învinuitului și de a audia persoana după înaintarea acuzării, declarațiile ei fiind nu doar un mijloc de probă, ci și o modalitate de apărare. De asemenea, autoarea vizată atrage atenția și asupra importanței obștești a punerii sub învinuire, care constă în influența preventivă asupra persoanelor, predispuse spre comiterea infracțiunilor[22, p. 30].

Este necesar să trecem în revistă și faptul că întrebarea referitoare la condițiile punerii sub învinuire este cercetată insuficient în literatura de specialitate. În mare parte, chestiunea privind condițiile învinuirii s-a aflat în vizorul cercetătorului I. Ia. Foinițchi, el atribuindu-le un sens larg. Acesta le diviza în condiții generale și speciale (referitoare la anumite categorii de dosare), în condiții faptice și juridice. Condițiile faptice reprezintă temeiul învinuirii (probele suficiente). Condițiile juridice se referă la reglementările normative necesare pentru cercetarea și examinarea învinuirii în ordine judiciară. Ele se divizează în materiale și procesuale. Cele materiale se referă la prezența dreptului de a pedepsi și de a învinui. La rândul său, la condițiile procesuale (formale) ale învinuirii, I. Ia. Foinițchi atribuie competența instanței de judecată, competența acuzatorului și îndeplinirea cerințelor formale prevăzute de lege în latura învinuirii[28, p. 37-38].

Analiza legii de procedură penală, a doctrinei și practicii judiciare face posibilă evidențierea a patru condiții ale punerii persoanei sub învinuire. Prima condiție se referă la pornirea corectă a urmăririi penale. Învinuirea inițială trebuie înaintată doar în privința faptelor, evenimentelor identice, din punct de vedere al conținutului său, cu cele în privința cărora a fost pornită urmărirea penală[14, p. 446]. A doua condiție are în vedere subiectul corespunzător al înaintării învinuirii (competența acuzatorului). Înaintarea învinuirii inițiale (primare) are loc sub forma emiterii ordonanței privind punerea sub învinuire. Această activitate reprezintă prerogativa aceluia organ de urmărire penală care a primit dosarul în procedură conform regulilor privind competența. A treia condiție a punerii sub învinuire se axează pe lipsa imunității de serviciu la potențialul învinuit. Pentru punerea sub învinuire a acestor persoane este prevăzută o ordine specifică. Nu pot fi atrase la răspundere penală persoanele care beneficiază de inviolabilitate diplomatică. Cea de a patra condiție, care trebuie respectată în cazul înaintării învinuirii inițiale, se atribuie la lipsa temeiurilor pentru încetarea procesului penal sau a urmăririi penale[17, p. 69-72].

Pentru a analiza *temeiurile punerii persoanei sub învinuire* este necesar să ne referim la clasificarea temeiurilor hotărârilor procesual-penale, elaborate destul de reușit de către doctrina procesual-penală[15]. Temeiurile necesare pentru luarea oricărei hotărâri procesuale pot fi reflectate sub forma unui sistem din trei nivele. În primul rând, nivelul faptic (cărui îi corespund temeiurile factice) – reprezintă circumstanțele realității obiective, fixate în ipotezele normelor juridice aplicate. Cu alte cuvinte, acesta este obiectul probatoriului, spectrul împrejurărilor care urmează a fi stabilite pentru luarea unor anumite hotărâri sau care justifică efectuarea anumitor acțiuni procesuale. În al doilea rând, se evidențiază nivelul informațional al justificării hotărârilor (temeiurile informaționale). Aici sunt atribuite informațiile, datele care stabilesc împrejurările factice ale cauzei. Temeinicia, justificarea informațională poate fi constituită din probe, alte informații, prezumții, fapte notorii, unanim recunoscute și acceptate[4, 224]. În al treilea rând, remarcăm și prezența temeiurilor juridice ale hotărârilor procesuale (nivelul juridic al temeiniciei). Prin ele subînțelegem normele dreptului material și procesual, care regle-

mentează temeiurile și procedura luării hotărârilor corespunzătoare[17, p. 77]. În continuare, în baza acestei clasificări, vom examina temeiurile factice, informaționale și juridice ale punerii persoanei sub învinuire.

Temeiurile factice. Prin temeiurile factice ale punerii persoanei sub învinuire subînțelegem cercul circumstanțelor care urmează a fi stabilite și cercetate la momentul emiterii acestei ordonanțe. Determinarea corectă a circumstanțelor care urmează a fi dovedite la momentul punerii persoanei sub învinuire are o importanță deosebită, deoarece pot surveni anumite consecințe negative atât în caz de restrângere nejustificată a obiectului probatoriului, cât și în situația extinderii excesive a acestuia[12, p. 29]. În cazul îngustării cercului de circumstanțe care urmează a fi dovedite, o parte dintre acestea nu este cercetată, iar insuficiența și unilateralitatea pot duce la luarea hotărârilor ilegale. În situația lărgirii nejustificate a obiectului probatoriului se complică procesul de verificare și apreciere a informațiilor acumulate, apare târâgănarea în procesul de cercetare[17, p. 78]. Lista concretă a temeiurilor factice ale punerii sub învinuire determină apariția polemicilor științifice. Astfel, unii autori consideră că locul, timpul și modul comiterii infracțiunii reprezintă componentele necesare ale laturii obiective a infracțiunii și că este imposibil de a formula corect învinuirea în lipsa acestora (indiferent de faptul dacă ele sunt menționate special în norma corespunzătoare a legii penale). Aceasta se referă și la motivul comiterii faptei infracționale[12, p. 39].

N. V. Joghin și F. N. Fatullin sunt de părere că locul, timpul și modul comiterii infracțiunii nu trebuie dovedite în toate cazurile de punere a persoanei sub învinuire. Din considerentul că aceste elemente ale obiectului probatoriului nu influențează asupra formulării învinuirii, ele pot fi stabilite și după punerea persoanei sub învinuire, cu luarea în calcul a explicațiilor ei[11, p. 193]. Această poziție este susținută și de autorul B. T. Bezlepchin[5, p. 183], care afirmă că la momentul punerii sub învinuire pot fi clarificate insuficient detaliile motivului și scopului (mai ales dacă ele nu figurează în calitate de semne obligatorii ale componenței de infracțiune. Și autorul R. H. Iacupov insistă asupra faptului că „urmează a fi dovedite circumstanțele agravante și atenuante ale răspunderii persoanei, precum și circumstanțele care indică asupra ca-

racterului și mărimii prejudiciului cauzat prin infracțiune, în cazurile în care acestea influențează asupra calificării infracțiunii; circumstanțele care contribuie la săvârșirea infracțiunii, în cazul în care ele constituie semnul obligatoriu al laturii obiective a componenței de infracțiune[33, p. 264]. Profesorul A. P. Râjacov este mai categoric în acest sens, menționând că „pot să nu fie clarificate, stabilite... unele semne obligatorii pentru un articol concret din partea specială a legii penale în momentul punerii sub învinuire [21, p. 398]”.

A. Ia Dubinschi și V. A. Serbulov exprimă părerea că timpul, locul, motivul și modul comiterii infracțiunii urmează a fi stabilite la momentul punerii persoanei sub învinuire în marea majoritate a cazurilor. Motivul infracțiunii urmează a fi stabilit, deoarece, fără el, este imposibilă soluționarea întrebării referitoare la latura subiectivă a infracțiunii, adică privind vinovăția persoanei. Stabilirea locului și timpului permite, în anumite cazuri, de a răspunde la întrebarea dacă a fost comisă fapta cercetată și ajută, de asemenea, la identificarea făptuitorului. În cazul clarificării modului în care a fost comisă infracțiunea, poate fi stabilită persoana ce urmează a fi atrasă la răspundere penală (deoarece fiecare infractor operează într-un mod care-i poate fi specific doar lui)[8, p. 21]. Pentru soluționarea acestui litigiu științific, a fost propus criteriul ce a făcut posibilă determinarea faptului privind circumstanțele concrete ce urmează a fi dovedite, stabilite la momentul punerii persoanei sub învinuire. Criteriul vizat constă în influența acestor circumstanțe asupra calificării faptelor conform normelor corespunzătoare din legea penală[30, p. 74].

Luând în calcul conținutul obiectului general al probatoriului (art. 96 CPP al RM), în calitate de temeiuri factice ale înaintării învinuirii inițiale (primare) urmează a fi recunoscute următoarele circumstanțe: 1) faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; 2) circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului; 3) datele personale care caracterizează inculpatul și victima; 4) caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; 5) existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise; 6) toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.

În acest fel, ca temeuri faptice ale înaintării învinuirii inițiale sunt recunoscute circumstanțele necesare pentru aprecierea juridică a faptei ca fiind infracțională.

Temeurile informaționale. Pentru a soluționa problema referitoare la temeinicia informațională, este necesar să analizăm două aspecte: 1) a probelor și 2) a suficienței lor. În acest context, menționăm că legea procesual-penală indică asupra probei ca temei al înaintării învinuirii inițiale. Conform art. 93, alin. 1 CPP al RM, probele sunt elemente de fapt dobândite în modul stabilit de lege, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei. În baza acestei definiții, putem indica două calități ale probelor: admisibilitatea și utilitatea. Respectiv, nu pot figura în calitate de temeuri ale punerii persoanei sub învinuire probele inadmisibile. Astfel, de exemplu, datele cu caracter neprocesual nu pot motiva și fundamenta învinuirea.

Un alt aspect important al temeiurilor informaționale se referă la suficiența probelor, necesare pentru înaintarea învinuirii inițiale, ea fiind examinată sub trei aspecte: al concludenței și suficienței materialului probator [9, p. 77], al gradului dovedirii circumstanțelor cauzei [29, p. 14-15], precum și al gradului de convingere a organului de urmărire penală în autenticitatea și exactitatea acestor circumstanțe (temeiurile faptice) [19, p. 107].

Analiza literaturii de specialitate de pe acest segment ne permite să formulăm criteriul practic în vederea soluționării întrebării privind atragerea – neatragera persoanei în calitate de învinuit din punct de vedere al suficienței materialului probator. Acest criteriu privește lipsa dubiilor raționale și judicioase, la un anumit moment al cercetărilor, în privința vinovăției persoanei puse sub învinuire. Adică, pentru a verifica dacă există probe suficiente, destule la un anumit moment al cercetării, organul de urmărire penală urmează să se convingă în privința lipsei dubiilor asupra existenței temeiurilor faptice (faptul infracțiunii, vinovăția persoanei în comiterea ei și forma acesteia, lipsa circumstanțelor care exclud caracterul penal al faptei, precum și expirarea termenului de prescripție). Aceste dubii se sprijină, de cele mai frecven-

te ori, pe poziția (versiunea) necombătută a părții apărării [17, p. 92].

Temeurile juridice. Cel de-al treilea grup al temeiurilor punerii persoanei sub învinuire și, respectiv, cel de-al treilea nivel al justificării acestei hotărâri, este cel juridic. În calitate de temei juridic al înaintării învinuirii figurează, în primul rând, normele din CPP al RM, ce reglementează procedura punerii sub învinuire (art. 281 CPP al RM). În al doilea rând, aici pot fi atribuite normele din Codul penal care recunosc anumite fapte ca fiind infracționale. Cu alte cuvinte, punerea persoanei sub învinuire nu va fi întemeiată, chiar dacă în prezența probelor suficiente, organul de urmărire penală va califica eronat acțiunile învinuitului. În afară de calificare, eroarea poate să se refere și la determinarea incorectă a infracționalității faptei. În practică sunt frecvent întâlnite cazuri de atragere neîntemeiată la răspundere penală a persoanelor a căror acțiuni, în virtutea lipsei de însemnătate, nu prezentau un careva pericol social.

Concluzii. Punerea sub învinuire trebuie deosebită, în primul rând, de acțiunile procesuale care marchează și scot în evidență apariția bănuielii privind comiterea infracțiunii, ele având caracter pregătitor în privința formării învinuirii, cum ar fi, de exemplu, pornirea urmăririi penale în privința unei persoane concrete. În al doilea rând, punerea sub învinuire trebuie delimitată de funcția de urmărire penală și de cea a învinuirii, ele reprezentând activitatea generală pe segmentul pregătirii și susținerii învinuirii. Și în sfârșit, în cel de-al treilea rând, punerea sub învinuire nu trebuie confundată cu formarea învinuirii finale – întocmirea rechizitoriului (actul de învinuire). Învinuirea inițială (primară) poate coincide, uneori, cu învinuirea finală, în cazurile când punerea sub învinuire este lipsă în calitate de instituție procesual-penală separată. Aceasta poate avea loc în cazul primirii cererii părții vătămate în cauzele de acuzare privată.

Apariția temeiurilor pentru înaintarea învinuirii determină acel moment al cercetărilor când este necesar de a emite ordonanța de punere a persoanei sub învinuire. Graba inutilă poate duce la netemeinicia ei, iar reținerea nejustificată în emiterea ei lezează dreptul la apărare. Persoana are, practic, poziția de învinuit, însă nu beneficiază de drepturile corespunzătoare. Din acest motiv, menționăm că în cazurile în care persoana este bănuită de comiterea mai multor infracțiuni, este necesar de a

emite o ordonanță privind punerea ei sub învinuire chiar și atunci când va fi dovedită comiterea măcar a uneia dintre aceste fapte.

Referințe bibliografice

1. Dolea Igor, Roman Dumitru, Vizdoagă Tatiana, Sedlețchi Iurie, Cerbu Adrian, Ursu Sergiu. Drept procesual penal. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2009.
2. Gheorghită Mihail. Tratat de metodică criminalistică. CEP USM. Chișinău, 2015.
3. Stancu Emilian. Tratat de criminalistică. Ed. Universul Juridic. București, 2007.
4. Александров А. И. Основания для привлечения лица в качестве обвиняемого. // Уголовный процесс России. Особенная часть. / Под редакцией В. З. Лукашевича. СПб, 2005.
5. Безлепкин Б. Т. Уголовный процесс России. М., 2000.
6. Божьев В. П. Предъявление обвинения и допрос обвиняемого. // Уголовное право. 2001, №2.
7. Громов А. Н. Уголовный процесс России. М., 1998.
8. Дубинский А. Я., Сербулов В. А. Привлечение в качестве обвиняемого. Киев, 1989.
9. Еникеев З. Д. Уголовное преследование. Учебное пособие. Уфа, 2000.
10. Ефимичев С. П. Предварительное расследование и его роль в реализации уголовной ответственности. Автореферат диссертации доктора юридических наук. Л., 1987.
11. Жогин Н. В., Фаткуллин Ф. Н. Предварительное следствие. М., 1965.
12. Карнеева Л. М. Привлечение к уголовной ответственности. Законность и обоснованность. М., 1971.
13. Ковалев В. М. Привлечение в качестве обвиняемого и его соотношение с привлечением к уголовной ответственности. // Проблемы уголовной ответственности и наказания. / Сборник научных трудов. Рязань, Рязанская Высшая Школа МВД СССР, 1987.
14. Комментарий к УПК РФ. / Под редакцией А. В. Смирнова. СПб, 2003.
15. Ксензов А. Н. Информационная обоснованность процессуальных решений следователя. Диссертация кандидата юридических наук. СПб, 2001.
16. Кудова Э. Ф. Привлечение в качестве обвиняемого, предъявление обвинения, допрос обвиняемого. // Уголовный процесс. Под редакцией И. Л. Петрухина. М., 2001.
17. Обороин Д. Е. Привлечение в качестве обвиняемого в российском уголовном процессе. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. СПб, 2005.
18. Орлова А. А. Процессуальный порядок привлечения в качестве обвиняемого. // Уголовный процесс. Сборник учебных пособий. Выпуск 2. М., 2002.
19. Панькина И. Ю. Реализация принципа презумпции невиновности на досудебных стадиях уголовного процесса. Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Калининград, 2001.
20. Рыжаков А. П. Уголовный процесс. М., 2003.
21. Рыжаков А. П. Постатейный комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу РФ. 4-е издание, измененное и дополненное. М., 2004.

CZU 343.346

22. Сердечная Р. Г. Привлечение в качестве обвиняемого и осуществление принципов уголовного процесса. Диссертация кандидата юридических наук. Волгоград, 1999.

23. Сереброва С. П. Привлечение в качестве обвиняемого. // Уголовный процесс России. / Под редакцией В. Т. Томина. М., 2003.

24. Статкус В. Ф., Цоколов И. А., Жидких А. А. Предъявление обвинения и составление обвинительного заключения. / Под редакцией И. А. Попова. Изд. Книжная находка. М., 2002.

25. Строгович М. С. Уголовное преследование в советском уголовном процессе. М., 1951.

26. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. Том 2. М., 1970.

27. Трусов А. И. Предъявление обвинения и допрос обвиняемого. // Уголовный процесс. / Под редакцией К. Ф. Гуценко. М., 1998.

28. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства. Т. 2, СПб, 1996.

29. Франциферов Ю. В. Понятие и процессуальный порядок привлечения лица в качестве обвиняемого. // Российский судья. 2002, №5.

30. Харчикова В. Ш. Формирование обвинения в уголовном процессе России. Диссертация кандидата юридических наук. Кемерово, 2004.

31. Шейфер С. А. Предварительное следствие. Общие условия и основные этапы производства. Куйбышев, 1986.

32. Шимановский В. В. Привлечение в качестве обвиняемого на предварительном следствии. Л., 1983.

33. Якупов Р. Х. Уголовный процесс. М., 1998.

Vasile ZAMFIR,
doctorand, Universitatea Liberă
Internățională din Moldova, Jurist,
Spitalul Județean de Urgență Slobozia,
Județul Ialomița, România.
e-mail: vvezamfir@yahoo.com
Grigore BÎNZARI,
doctorand, USPEE „Constantin Stere”
din Moldova, Șef al Secției Urmărire
Penală a Inspectoratului de Poliție
Sângerei.
grigore.binzari@igp.gov.md

Vasile ZAMFIR,
PhD student, Free International
University of Moldova, Lawyer,
County Emergency Hospital, Slobozia,
Ialomita County, Romania
e-mail: vvezamfir@yahoo.com
Grigore BÎNZARI,
PhD student, University of European
Political and Economic Studies
„Constantin Stere” of Moldova,
Head of the Criminal Prosecution
Department, Sângerei Police
Inspectorate.
grigore.binzari@igp.gov.md

SEMNE CARE PARTICULARIZEAZĂ LATURA OBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII DE FALSIFICARE A ELEMENTELOR DE IDENTIFICARE ALE AUTOVEHICULELOR

Vasile CONȚESCU,
doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de
Științe a Moldovei

REZUMAT

Un sistem de semne importante care vizează conținutul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor (art. 276 C. penal al RM) este cel care conturează elementul laturii obiective al infracțiunii. În context, practica judiciară pune în vedere un ansamblu de probleme legate de stabilirea și probarea acestor semne. În scopul evitării unor asemenea probleme, este prioritară cunoașterea complexă și multispectuală a semnelor în cauză (în cadrul sistemului de alte semne obiective și subiective).

Cuvinte-cheie: falsificare, vehicul, elemente de identificare.

SIGNS INDIVIDUALIZING THE OBJECTIVE SIDE OF THE OFFENCE OF FALSIFYING THE IDENTIFICATION ELEMENTS OF VEHICLES

Vasile CONȚESCU,
PhD candidate, Institute of Legal and Political Research of the Academy
of Sciences of Moldova

SUMMARY

A system of important signs concerning the content of the falsification of vehicle identification elements (article 276 of the Criminal Code of the Republic of Moldova) is the one that outlines the element of the objective aspect of the offense. In this context, judicial practice had devised a set of issues related to establishing and proving these signs. In order to avoid such problems, a priority has the complex and multi-perspective knowledge of the signs in question (within the system of other objective and subjective signs).

Keywords: falsification, vehicle, identification elements.

Introducere. Conform art. 276 C. penal al RM, falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor este definită, ca infracțiune, prin intermediul următorului conținut normativ (variante tipică a infracțiunii): *falsificarea seriei, a numărului de identificare ale șasiului, caroseriei sau motorului auto prin ștergere, înlocuire sau modificare* (infracțiune ușoară - se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 950 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 1 an) [1].

În formă agravantă (infracțiunea comisă de două sau mai multe persoane ori cu folosirea situației de serviciu), falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor este catalogată ca fiind o infracțiune mai puțin gravă (se pedepsește cu amendă în mărime de la 1150 la 1850 unități convenționale

sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani) [1].

În context, elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 276 C. penal al RM este descris prin intermediul acțiunii unice de *falsificare*, detaliat legal prin intermediul a trei modalități normative alternative: *ștergere, înlocuire sau modificare*. Astfel, latura obiectivă a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor este descrisă normativ prin intermediul unui conținut formal al infracțiunii [8, p. 253; 11, p. 510], adică infracțiunea devine consumată anume din momentul realizării elementului material în forma falsificării (în una dintre modalitățile alternative precizate de lege [9, p. 396]). Evident că, în mod faptic, această manifestare a ele-